

אוניברסיטת בר-אילן

המחלקה לחינוך

המגמה ללקויות למידה

**קשיים בהבנת הנקרא אצל קוראים עם הפרעת קשב וריכוז:
תהליך טקסט, יכולת היקש וזיכרון עבודה**

מגישה: עדי אברמוביץ

עבודה זו מוגשת כחלק מהדרישות לשם קבלת תואר מוסמך
בבית ספר לחינוך, אוניברסיטת בר-אילן

תקציר

שכיחותה הגבוהה של הפרעת הקשב והריכוז מושכת לאורך השנים תשומת לב מחקרית וקלינית רבה, בניסיון להבין את המנגנונים שעומדים בבסיסה. בתחום הלימודים, קיימות דרישות תובעניות במיוחד מבחינת הקשב, וממצאים ממחקרים שונים הצביעו עליו כמדד הכרחי לשם קריאה יעילה. אולם, על אף ההסכמה הרווחת בספרות המחקרית אודות חשיבותו המכרעת של הקשב בתהליכי הקריאה וההבנה, רק מחקרים בודדים בדקו את הסיבות לקשיים בהבנת הנקרא בקרב קוראים עם הפרעת קשב וריכוז. היכולת להבין את הנקרא היא תהליך מורכב, המאגד בתוכו מספר יכולות ותפקודים הנדרשים מהלומד. שימוש בהיקשים, מזוהה כיום כיכולת אקדמית הכרחית במטלות של הבנת-נקרא. ביצוע ההיקשים מסייע לנו לא רק בהבנה של הטקסט בצורה מעמיקה יותר, אלא גם בזכירה שלו בשלב מאוחר יותר, והוא בעל תפקיד חשוב ביצירת קוהרנטיות ובזיהוי הקשרים בין התכנים והאירועים השונים בטקסט. בעבר, נמצא כי ילדים עם הפרעת קשב וריכוז מבצעים פחות היקשים תוך כדי קריאה, מתקשים בזיהוי סתירות ומתייחסים באופן אפיוזי (מבודד) לכל פיסת מידע בטקסט, ללא יצירת קשרים וחיבורים קונספטואליים בין הרעיונות השונים. מרבית מחקרים קודמים אלו, עשו שימוש בשיטות מדידה "אופליין" (offline) לאחר קריאת הטקסט. בעוד הם אינפורמטיביים מאוד, ניתן ללמוד מהם רק מעט על תהליכי ההבנה המתרחשים תוך כדי הקריאה.

במחקר הנוכחי, נבחנה יכולת הבנת הנקרא אצל קוראים עם הפרעת קשב וריכוז באמצעות סיפורים קצרים, במטרה לאתר את הכשלים העומדים בבסיס הקושי שלהם להתמודד עם טקסטים. באופן ספציפי, נבדקה במחקר יכולתם של מתבגרים בעלי הפרעת הקשב לעורר היקשים ולתהליך טקסט "אונליין" (תוך כדי קריאה) באמצעות פרדיגמה הנקראת *probing*, הבוחנת את העוררות המיידית והספונטנית של מידע אצל הקורא תוך כדי הקריאה. המשתתפים במחקר התבקשו לקרוא במהירות המרבית מילות בדיקה בודדות (פרובים) מסוג היקש או מסוג טקסט, שהופיעו בשלושה מיקומים שונים בתוך טקסטים סיפוריים קצרים. בעזרת מילות הבדיקה מסוג היקש נבחנה העוררות של ההיקשים, ובעזרת מילות הבדיקה מסוג טקסט נבחנו יכולות של החזקה, דיכוי ואחזור של מילים קריטיות מהטקסט. מהירות התגובה למילת הבדיקה נמדדה באמצעות מיקרופון מיוחד מסוג Voice Key, אשר מודד את הזמן שעובר מרגע הצגת המילה ועד שהמשתתף מחל לקרוא אותה. תוצאות המחקר הראו כי קוראים עם הפרעת קשב וריכוז מעוררים פחות היקשים מנבאים והיקשים מגשרים בהשוואה לקוראים תקינים, וכי הקושי בביצוע ההיקשים מתרחש כבר במהלך קריאת הסיפור. בנוסף, נמצא כי קוראים עם

הפרעת קשב וריכוז התקשו יותר בהחזקה של הטקסט הרלוונטי לניבוי בזיכרון העבודה, ובדיכוי של המידע מהטקסט, בשלב שהפך כבר לפחות רלוונטי. כמן כן, בעוד שלא נצפה קושי במענה על שאלות, נמצא שמשתתפים בעלי הפרעת קשב וריכוז איטיים יותר במענה על השאלות, בהשוואה לקבוצת הביקורת. מחקר זה מציע כי יכולות של קשב מתמשך, זיכרון עבודה, שטף קריאה והחזקת טקסט, עשויים להסביר את הקושי של קוראים עם הפרעת קשב וריכוז לעורר היקשים תוך כדי קריאה. בנוסף, המחקר מציע כי הקושי של המשתתפים בעלי הפרעת הקשב והריכוז לתהלך את הטקסט ולהשתמש בהיקשים בצורה תקינה תוך כדי קריאה, דורש מהם לבצע תהליכים אלו מחדש לאחר שנשאלו על כך באופן מפורש, באופן שמאט את זמן התגובה שלהם במענה על שאלות. לממצאים אלו השלכה חשובה על פיתוח התערבויות הוראה ממוקדות עבור קוראים עם הפרעת קשב וריכוז המציגים קשיים בהבנת הנקרא.